

PM Rotel VIII (Dnr KS 2020/1659)

Promemoria - Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna (Ds 2020:27)

Remiss från Socialdepartementet

Remisstid den 11 mars 2021

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Jan Jönsson anför följande.

Ärendet

Nuvarande bestämmelser för efterlevandestödet när barn och unga får vård- eller boendeinsatser som bekostas av det allmänna har inneburit en mer förmånlig tillämpning än motsvarande bestämmelser för underhållsstöd. I denna promemoria från Socialdepartementet konstateras att denna effekt inte har varit lagstiftarens avsikt och att det inte heller finns skäl till att hantera förmånerna på olika sätt i jämförbara situationer.

Utredningens förslag

Nedan redogörs för huvuddragen i utredningens förslag. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022. För insatser som har påbörjats före ikraftträdandet gäller de äldre bestämmelserna.

Förslag: Efterlevandestöd ska inte lämnas när en kommun under en hel kalendermånad beviljar insats för barnet i form av vård eller boende enligt LSS eller inom socialtjänsten

Förslaget innebär ett förtydligande av att efterlevandestöd inte ska lämnas i de fall en kommun bekostar insats för barnet eller den unge i form av vård eller boende i familjehem, bostad med särskild service, stödboende eller HVB-hem enligt LSS eller inom socialtjänsten i de fall insatsen i fråga har pågått under en hel kalendermånad. Bestämmelsen om när efterlevandestöd lämnas vid kommunal insats i form av vård eller boende kommer därigenom att motsvara vad som gäller när ett barn eller ungdom som har underhållsstöd beviljas en kommunal insats i form av vård eller boende.

Förslaget innebär en inskränkning i rätten till efterlevandestöd på så sätt att stödet inte kommer att lämnas i samma omfattning som i dag. En förutsättning för förslaget är att de barn och unga som har efterlevandestöd får sitt behov av grundskydd tillgodosett på ett annat likvärdigt sätt.

Förslag: Underrättelse till utbetalande myndigheter

En kommun ska lämna uppgift till Försäkringskassan respektive Pensionsmyndigheten när insats om vård eller boende till barn med underhållsstöd eller efterlevandestöd påbörjas. Myndigheterna behöver också så snart som möjligt få information om när insatsen i fråga har avslutats, så att underhållsstöd eller efterlevandestöd åter kan lämnas för barnet eller den unge.

Den kommunala nämnd som ansvarar för vård- eller boendeinsatsen i fråga bedöms vara den som närmast har överblick över denna information och därför är lämplig instans att underrätta Försäkringskassan respektive Pensionsmyndigheten.

Konsekvenser för staten

Förslaget väntas medföra endast mindre besparingar för staten, eftersom det är ett förhållandevis litet antal barn och unga som dels får efterlevandestöd, dels också får vård eller har ett boende som bekostas av stat eller kommun.

Konsekvenser för kommunen

Kommunernas möjligheter att begära ersättning från efterlevande förälder vid barnets eller den unges vård eller vistelse i kommunal verksamhet med stöd av SoL eller LSS är oförändrad. Är barnets eller den unges ena eller båda föräldrar avlidna har kommunerna inte någon möjlighet att begära ersättning från särskilt förordnad vårdnadshavare eller från den unge själv.

Barn och unga ska få sina levnadsomkostnader täckta av familjehemmet eller HVB-hemmet eller liknande, men enligt uppgift från kommuner kan det förekomma att de ändå ansöker om ekonomiskt bistånd. Kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan komma att öka något, bl.a. i de fall ett barn eller en ungdom, som lämnas efterlevandestöd placeras på stödboende och dessutom har behov av ekonomiskt bistånd. Eftersom det saknas officiell statistik över hur många barn det kan vara fråga om, får det antas att det är fråga om mycket få barn och unga. Uppskattningsvis 140 barn och unga årligen i Sverige.

Konsekvenser för barnet

Förslaget innebär att bestämmelserna motsvarar vad som gäller för underhållsstöd till barn och unga i motsvarande situationer. För en avgränsad grupp av barn och unga kan förslaget leda till att de måste bekosta sina omkostnader med egna medel. Detta ska dock vägas mot att dessa barn och unga får sin omsorg och försörjning tillgodosedd av socialtjänsten. Efterlevandestödet är därmed inte nödvändigt för att tillgoda deras grundläggande behov. Utbetalningarna av efterlevandestödet kommer inte att påverkas av förslaget när barnet eller den unge har ett boende som inte bekostas av stat eller kommun, exempelvis när barnet eller den unge bor hos den efterlevande föräldern eller hos släktingar, vilket gäller majoriteten av de aktuella barnen med efterlevandestöd.

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens förslag att efterlevandestöd inte ska lämnas när en kommun bekostar insats för barnet eller den unge i form av vård eller boende i familjehem, bostad med särskild service, stödboende eller HVB-hem enligt LSS eller inom socialtjänsten.

Socialnämnden menar att genom förändringar i enlighet med lagda förslag kommer grundintentionen med de båda förmånerna, att vid olika omständigheter erbjuda ett likvärdigt grundstöd, i högre grad att uppnås.

Södermalms stadsdelsnämnd delar utredningens förslag att reglerna om efterlevandestöd till barn, när de får vård eller bor i familjehem, stödboende eller HVB-hem inom socialtjänsten, ska anpassas till reglerna om underhållsstöd.

Mina synpunkter

Det är principiellt rimligt att regelverket för efterlevandestöd motsvarar det regelverk som idag gäller för underhållsstöd, för barn som får vård eller boende bekostat av den kommunala socialtjänsten. Det är också principiellt rimligt att regelverket är detsamma för alla placerade barn som får efterlevandestöd, oavsett om det är staten eller kommunen som bekostar deras boende. Som promemorian konstaterar har den skillnad i regelverk som idag finns inte varit avsedd av lagstiftaren.

Som stadsledningskontoret konstaterar i sitt tjänsteutlåtande berörs endast ett begränsat antal barn och unga av denna förändring. Samtidigt är dessa barn en särskilt utsatt grupp, som har förlorat en eller båda av sina föräldrar, och som dessutom har hamnat i samhällets vård. Även om barnets grundläggande behov ska tillgodoses av det hem där barnet är placerat, så förekommer det enligt promemorian att barn och unga ansöker om ekonomiskt bistånd, exempelvis för engångsutgifter såsom en cykel eller dator. Detta ställer redan idag krav på kommunerna att genom uppföljning säkerställa att barnens behov faktiskt tillgodoses, krav som ökar om barnens egna ekonomiska marginaler försämras.

I promemorian framkommer inte dessa barns särskilda utsatthet, och inte heller deras eventuella behov av kompensatoriska åtgärder, såsom bistånd till fritids- eller kulturaktiviteter, som idag kanske kan bekostas av efterlevandestödet. Samhället har en skyldighet att vara bästa möjliga förälder till dessa utsatta barn. Jag anser att innan förslaget kan ligga till grund för lagstiftning bör det underställas en barnkonsekvensanalys som är mera grundlig än den dryga halvsida som återfinns i promemorian.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Stockholm den 10 mars 2021

JAN JÖNSSON

Bilaga

Promemoria - *Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna* (Ds 2020:27)

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

Nuvarande bestämmelser för efterlevandestödet när barn och unga får vård- eller boendeinsatser som bekostas av det allmänna har inneburit en mer förmånlig tillämpning än motsvarande bestämmelser för underhållsstöd. I denna promemoria från Socialdepartementet konstateras att denna effekt inte har varit lagstiftarens avsikt och att det inte heller finns skäl till att hantera förmånerna på olika sätt i jämförbara situationer.

Utredningens förslag

Nedan redogörs för huvuddragen i utredningens förslag. Förslagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2022. För insatser som har påbörjats före ikraftträdandet gäller de äldre bestämmelserna.

Förslag: Efterlevandestöd ska inte lämnas när en kommun under en hel kalendermånad beviljar insats för barnet i form av vård eller boende enligt LSS eller inom socialtjänsten

Förslaget innebär ett förtydligande av att efterlevandestöd inte ska lämnas i de fall en kommun bekostar insats för barnet eller den unge i form av vård eller boende i familjehem, bostad med särskild service, stödboende eller HVB-hem enligt LSS eller inom socialtjänsten i de fall insatsen i fråga har pågått under en hel kalendermånad. Bestämmelsen om när efterlevandestöd lämnas vid kommunal insats i form av vård eller boende kommer därigenom att motsvara vad som gäller när ett barn eller ungdom som har underhållsstöd beviljas en kommunal insats i form av vård eller boende.

Förslaget innebär en inskränkning i rätten till efterlevandestöd på så sätt att stödet inte kommer att lämnas i samma omfattning som i dag. En förutsättning för förslaget är att de barn och unga som har efterlevandestöd får sitt behov av grundskydd tillgodosett på ett annat likvärdigt sätt.

Förslag: Underrättelse till utbetalande myndigheter

En kommun ska lämna uppgift till Försäkringskassan respektive Pensionsmyndigheten när insats om vård eller boende till barn med underhållsstöd eller efterlevandestöd påbörjas. Myndigheterna behöver också så snart som möjligt få information om när insatsen i fråga har avslutats, så att underhållsstöd eller efterlevandestöd åter kan lämnas för barnet eller den unge.

Den kommunala nämnd som ansvarar för vård- eller boendeinsatsen i fråga bedöms vara den som närmast har överblick över denna information och därför är lämplig instans att underrätta Försäkringskassan respektive Pensionsmyndigheten.

Konsekvenser för staten

Förslaget väntas medföra endast mindre besparingar för staten, eftersom det är ett förhållandevis litet antal barn och unga som dels får efterlevandestöd, dels också får vård eller har ett boende som bekostas av stat eller kommun.

Konsekvenser för kommunen

Kommunernas möjligheter att begära ersättning från efterlevande förälder vid barnets eller den unges vård eller vistelse i kommunal verksamhet med stöd av SoL eller LSS är oförändrad. Är barnets eller den unges ena eller båda föräldrar avlidna har kommunerna inte någon möjlighet att begära ersättning från särskilt förordnad vårdnadshavare eller från den unge själv.

Barn och unga ska få sina levnadsomkostnader täckta av familjehemmet eller HVB-hemmet eller liknande, men enligt uppgift från kommuner kan det förekomma att de ändå ansöker om ekonomiskt bistånd. Kommunernas kostnader för ekonomiskt bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL kan komma att öka något, bl.a. i de fall ett barn eller en ungdom, som lämnas efterlevandestöd placeras på stödboende och dessutom har behov av ekonomiskt bistånd. Eftersom det saknas officiell statistik över hur många barn det kan vara fråga om, får det antas att det är fråga om mycket få barn och unga. Uppskattningsvis 140 barn och unga årligen i Sverige.

Konsekvenser för barnet

Förslaget innebär att bestämmelserna motsvarar vad som gäller för underhållsstöd till barn och unga i motsvarande situationer. För en avgränsad grupp av barn och unga kan förslaget leda till att de måste bekosta sina omkostnader med egna medel. Detta ska dock vägas mot att dessa barn och unga får sin omsorg och försörjning tillgodosedd av socialtjänsten. Efterlevandestödet är därmed inte nödvändigt för att tillgoda deras grundläggande behov. Utbetalningarna av efterlevandestödet kommer inte att påverkas av förslaget när barnet eller den unge har ett boende som inte bekostas av stat eller kommun, exempelvis när barnet eller den unge bor hos den efterlevande föräldern eller hos släktingar, vilket gäller majoriteten av de aktuella barnen med efterlevandestöd.

Socialdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, socialnämnden och Södermalms stadsdelsnämnd.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 27 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret instämmer i utredningens förslag att efterlevandestöd inte ska lämnas när en kommun bekostar insats för barnet eller den unge i form av vård eller boende i familjehem, bostad med särskild service, stödboende eller HVB-hem enligt LSS eller inom socialtjänsten. Ett förtydligande sker att en förutsättning för förslaget är att de barn och unga som har efterlevandestöd får sitt behov av grundskydd tillgodosett på ett annat likvärdigt sätt. Stadsledningskontoret anser att förslaget bidrar till arbetet med att nå kommunfullmäktiges mål om att i Stockholm får människor i behov av stöd insatser i tid präglade av hög kvalitet och rättssäkerhet.

För barn och unga som får vård eller boende enligt LSS eller inom socialtjänsten har kommunen eller staten, antingen var för sig eller gemensamt, tagit över det direkta ansvaret för att

barn och unga lever under såväl socialt som ekonomiskt tillfredsställande förhållanden. Stadsledningskontoret instämmer i utredningens bedömning att barn och unga i dessa fall får sitt behov av grundskydd tillgodosett på annat likvärdigt sätt. Stadsledningskontoret uppskattar vidare att efterlevandestödet och underhållsstödet så långt som möjligt utformas på ett likartat sätt.

Stadsledningskontoret ser positivt på förslaget om en utökad skyldighet för kommunerna att underrätta utbetalande myndighet om sina åtgärder för berörda barn och unga. Syftet med den utökade underrättelseskyldigheten för kommunerna är att förhindra att det allmänna betalar dubbelt för att säkerställa ett barns eller en ungdoms grundläggande behov.

Eftersom det rör sig om förhållandevis få barn i hela landet som kan beröras av regeländringen bedöms detta inte få några betydande ekonomiska konsekvenser för Stockholms stad.

Socialnämnden

Socialnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 26 januari 2021 följande.

1. Socialnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar till kommunstyrelsen på remiss av Promemoria om Efterlevandestöd för barn som får vård eller boende bekostat av det allmänna.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Socialförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 22 december 2020 har i huvudsak följande lydelse.

I PM Efterlevandestöd lyfts att en förutsättning för förslagen som lämnas är att de barn och unga som har efterlevandestöd får sitt behov av grundskydd tillgodosett på ett annat likvärdigt sätt och att beräkningen av den tid som barnet eller den unge ska ha fått den statliga eller kommunala vården eller boendet, ska ske på samma sätt som gäller för underhållsstöd. Förslaget visar också hur de statliga myndigheter som administrerar stöden i fråga ska få kännedom om att barn eller unga på annat sätt får sina grundläggande behov tillgodosedda av det allmänna.

Förvaltningen ställer sig bakom de grundläggande förslag som lyfts i PM Efterlevandevård:

- att efterlevandestöd inte ska lämnas när en kommun under en hel kalendermånad beviljar insats för barnet i form av vård eller boende enligt LSS eller inom socialtjänsten,
- att en kommun ska lämna uppgift till Försäkringskassan respektive Pensionsmyndigheten när insats om vård eller boende till barn med underhållsstöd eller efterlevandestöd påbörjas och avslutas,
- att de föreslagna bestämmelserna ska träda i kraft den 1 januari 2022. För insatser som har påbörjats före ikraftträdandet gäller de äldre bestämmelserna.

Förvaltningen menar att genom förändringar i enlighet med lagda föreslag kommer grundintentionen med de båda förmånerna, att vid olika omständigheter erbjuda ett likvärdigt grundstöd, i högre grad uppnås.

Södermalms stadsdelsnämnd

Södermalms stadsdelsnämnd beslutade vid sitt sammanträde den 28 januari 2021 följande.

1. Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Beslutet justeras omedelbart.

Södermalms stadsdelsförvaltnings tjänsteutlåtande daterat den 11 januari 2021 har i huvudsak följande lydelse.

Förvaltningen delar utredningens förslag att reglerna om efterlevandestöd till barn, när de får vård eller bor i familjehem, stödboende eller HVB-hem inom socialtjänsten, ska anpassas till reglerna om underhållsstöd.

Eftersom det rör sig om förhållandevis få barn i hela landet som kan beröras av regeländringen bedöms detta inte få några ekonomiska konsekvenser för en enskild kommun. Detta får inte heller konsekvenser för det enskilda barnet eller den unge eftersom dessa barn och unga får sin omsorg och försörjning tillgodosedd av socialtjänsten.